

ЧАСОПІСЬ

МІНІСТЭРСТВА БЕЛАРУСКІХ СПРАЎ.

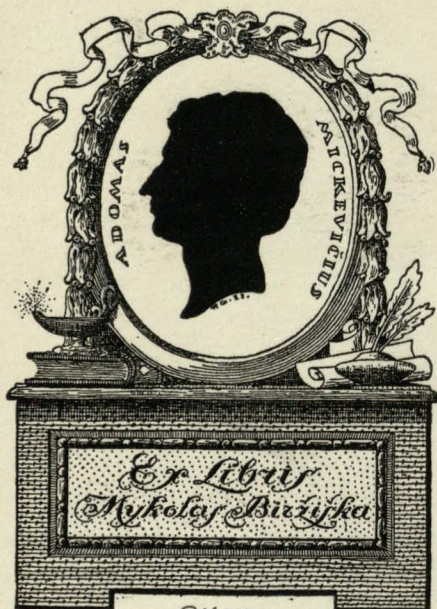
УРАДОВЫЯ ПАВЕДАМЛЕНЬНЯ.—СТАТУТЫ І ПРАЕКТЫ.—ВАЕННЫЯ АБГЛЯДЫ.—БЕЛАРУСКАЕ ПІСЬМЕНСТВА.—ГІСТАРЫЧНЫЯ МАТЭР'ЯЛЫ.—КРОНІКА БЕЛАРУСКАЙ СПРАВЫ.

АНТОН СМЭТОНА.

Прэзыдэнт Літоўскага Гаспадарства, выбраны Держаўнай Радай 4 красавіка 1919 году на тэрмін будаўніцтва Гаспадарства да ўстанаўленьня сталага ладу Устаноўчым Соймам. Радзіўся ў 1874 гаду ў Вількаміршчыне; пісьменнік і юрыст; грамадзкі дзеяч Вільні.

КОЎНА.
Кастрычнік,
1919.

2732

рычын і забастоўкі гэты нумэр „Часопісі“ спозьніўся выданьнем.

ЗЬМЕСТ № 2 „ЧАСОПІСІ“:

Т Э К С Т.

Тацьця Рэдакцыі	Стр. 1—2.
БЕЛАРУСКІХ СПРАЎ, зробленая пры ўступленьні ў V-ты Габінэт, ка 1919 г.	„ 2.
УСКОЙ ДЗЕРЖАЎНАЙ РАДЫ ДАМІНІКА СЕМАШКО Д. Р. 16 кастрычніка 1919 г.	„ 2—3.
БЕЛАРУСКІХ СПРАЎ за 10 месяцаў існаваньня. Кароткі нарыс М. Засецкага	„ 4—7.
5. Беларуска-Літоўскае жыцьцё	„ 8—11.
6. Кроніка	„ 12.

М А Л Ю Н К І.

1. Антон Смэтона—Прэзыдэнт Літоўскага Гаспадарства (1 стр. вкладки); 2. Дамінік Семашко (стр. 3); 3. Вацлаў Ластоўскі (стр. 5); 4) Ёнас (Ян) Вілейшыс (стр. 6); 5. Гордзенская Вакружная Камэндантура (стр. 8); 6. Гэнерал К. А. Кандратовіч (стр. 9); 7. Амэрыканская Місья Маёра Росса ў Городні (стр. 10); 8. Прафэс. Э. І. Эпімах-Шыпіло (стр. 11).

Чарговы № 3-4 „Часопісі“

выйдзе падвойным на Коляды і будзе зьмешчаць стацыі: праф. Э. Карскага, праф. Э. Вольтэра, праф. В. Смолко, М. Засецкага, Я. В. і ішн., а так сама малюнкi: „Гордзенскіх Дзеячоў“, „Дзержаўнай Рады“ і выдатнейшых беларускіх і літоўскіх палітыкаў і вайсковых начальнікаў.

240155

601095

ЧАСОПІСЬ

МІНІСТЭРСТВА БЕЛАРУСКІХ СПРАЎ.

УРАДОВЫЯ ПАВЕДАМЛЕННЯ.—СТАТУТЫ І ПРАЕКТЫ.—ВАЕННЫЯ АБГЛЯДЫ.—БЕЛАРУСКАЕ ПІСЬМЕНСТВА.—ГІСТАРЫЧНЫЯ МАТЭР'ЯЛЫ.—КРОНІКА БЕЛАРУСКАЙ СПРАВЫ.

Зьмена Габінэту.

У апошнія два месяцы Габінэт Міхала Слежэвіча перэжываў цяжкія часы. Неудачы у загранічнай палітыцэ, што раз болей горшае фінансавае становішчэ, перэгружэннасьць лішнімі, ды і ніздатнымі людзьмі многіх міністэрствау, якіх было аж чатырнаццаць, ваханьня у вайсковай палітыцэ (замена Міністра Краёвай Абароны А. Мэркіса—новым Міністрам П. Жадэйко), а так сама і нізгода паміж партыямі, кіруючымі справай адбудовы Гаспадарства, прымусілі ўвесь Габінэт М. Слежэвіча 2 кастрычніка г. г. падацца у адстаўку, якая і была прынята Прэзыдэнтам. Такім чынам IV-ты Габінэт Літоўскага Гаспадарства праіснаваў непоўныя поўгода (ад 12 красавіка).

Пасьля гэтай адстаўкі Прэзыдэнт Гаспадарства даручыў зладзіць новы Габінэт Міністраў Члену Літоўскай Дэлегацыі у Парыжы Эрнэсту Гальваноўскаму, які і зладзіў 7 кастрычніка г. г. так званы „дзелавы“ Габінэт, куды увайшлі:

1. ЭРНЭСТ ГАЛЬВАНОЎСКІ, Старшыня Рады Міністрау, Міністэр Грашовых спраў, Гандлю і Прамыслу;
2. Праф. АҮГУСТЫН ВОЛЬДЭМАРАС, Міністэр Замежных спраў;
3. Д-р ЕЛІЗЭЙ ДРАЎГЕЛІС, Міністэр Унутрэнных спраў (куды увайшло і былое Міністэрство Працы і Сацыяльнай Апекі);
4. ЯЗЭП ТУБЕЛІС, Міністэр Прасьветы, Землеробства і Держаунай Маётнасьці;
5. ЛЮДВІК НАРЭЙКО, Міністэр Справядлівасьці;

6. Гэнерал-лейтэнант ФРАНЦІШАК ЛЯТУКАС, Часовы Вярхоўны Галоўнакамандуючы і Упраўляючы Міністэрствам Краёвай Абароны (куды увайшло і былое Міністэрство Прадавольства, Памошнікам Упраўляючаго М. К. А. назначаны Антон Мэркіс);

7. ВОЛЬДЭМАР ЧАРНЭЦКІ, Міністэр Шляхоў. Праз чатэры дні д. Э. Гакьваноўскім было пацьвержэна далейшае істнаваньне і нацыянальных Міністэрствау, як залежных ад нацыянальных прэдаўніцтвау Літвы, а ласьне, асталіса надалей:

8. ЯЗЭП ВАРОНКО, Міністэр Беларускіх спраў і

9. Д-р МАКСІМ САЛАВЕЙЧЫК, Міністэр Жыдоўскіх спраў.

Апошняе заседаньне старога складу Ураду адбылося 9 кастрычніка, на яком заслухана была вось якая Грамата:

Пану Інжэнеру

Эрнэсту Гальваноўскаму.

Я, Прэзыдэнт Гаспадарства, на моцы § 9 аснаўных законау Канстытуцыі Літоўскага Гаспадарства, гэтым зацьверджаю утворэны праз Пана Габінэт Міністрау у гэтакім складзе (перэлічываюцца імёны Міністрау).

Гэтым прыказываю утворэнаму праз Пана і зацьверджанаму праз мяне Габінэту Міністрау зараз жэ пачаць спаўненьне абавязкау.

АНТОН СМЭТОНА.

Прэзыдэнт Гаспадарства.
Коўна, 7 кастрычніка 1919 году.

Новы склад Ураду абсуджан быў яшчэ і

240155

у XV-ай сэсыі Літоўскай Дзержаўнай Рады, скліканай 15 кастрычніка, калі Старшыня Рады Міністраў і зляжыў Дзержаўнай Радзе сваю Дэклярацыю. 16 кастрычніка Дзержаўная Рада блізка аднагалосна выказала новаму Габінэту Э. Гальваноўскага свае даверыя. З погляду складу свайго—гэты V-ты Літоўскі Габінэт зложэн не на коаліцыйным прынцыпі,

Заява Міністра Беларускіх Спраў Язэпа Варонко, зробленая пры уступленьні у V-ты Габінэт Літоўскага Ураду на засяданьні Рады Міністраў 13 кастрычніка 1919 году.

„ПАНЭ МІНІСТРЫ!

Уступваючы у сучасны V-ты Габінэт Літоўскага Ураду, я лічу патрэбным заявіць Вам, Панэ Міністры, вось гэта.

Ад папярэдніх Габінэтаў асталося многа нескончаных спраў, датычачых беларуска-літоўскіх адносін і умоў, зробленых пры самым пачатку гэтага хаўруса.

Гэтыя ўсе справы, а асабліва шмат спраў пакінутых толькі што быўшым Габінэтам д. Слежэвіча, патрабуюць ад новага складу Ураду многае мець на увазе і да споўнення многага прыступіць не трацячы часу.

Беларуская тэрыторыя занята ворагам, ўсё што было адважнешага з нашай інтэлігэнцыі—сядзіць у польскіх турмах у Варшаві, у Вільні, у Городні, у Беластоку.

Члены Тарыбы—беларусы так сама там жа ужэ болей трох месяцаў. Беларускае войска у Городні аддана на зьдэк праз неагляднась старога Габінэту. Які лёс салдатаў і афіцэроў беларусоў, за што яны церпяць?

Тута-ка ні адзін Міністэр Краёвай Абароны яшчэ не паруіўся выдаць спэцыяльны закон аб беларускіх часьцях Літоўскай Арміі.

Беларуская школа—згінула, ідзе полёнізацыя беларусоў па усёй акупацыі; пазнанскія і галіцыйскія палякі з помачу жандармаў апекуюцца над нашай моладзьдзю, новыя вучыцелі не ведаюць, апроч польскай,—ніякай мовы, ні беларускай, ні расейскай, і ведама, што ад гэтага выходзіць. Беларускае

а чыста дзелавым, як па літоўску ён называецца „darbo Kabinetas“. Што дасьць нам гэты першы прыклад такога прынцыпу—упярод заглядываць ня будзем. З погляду ж партыйнага—V-ты Габінэт кавал правейшы за IV-ты; цяпер самыя левыя - Старшыня і нацыянальныя Міністры.

РЭДАКЦЫЯ.

насяленьне чэкае той чы іншай помачы ад Міністэрства Беларускіх Спраў, а што апошняе можа зрабіць: бэз права зносін, бэз агітацыі, бэз друку, бэз кніг для школ, бэз сродстваў. Пры такіх варунках ніякая абарона інтэрэсаў беларускага народу не магчыма.

Апроч таго ўсім ведама, што заграўнай вядзе сваю акцыю Урад Беларускай Народнай Рэспублікі; у нашых інтэрэсах, каб і з ім наступіла тое чы іншае паразуменьне, каб была аблегчэна наша праца, і каб хаўрус беларусаў з літвінамі апраудываў бы сваё імя.

Аб гэтым усім не раз падаваліся ужэ заявы у Габінэт. Адна запіска ляжыць ад ліпеня, праект закону аб Міністэрстві ляжыць ад пачатку жніўня. Між тым беларус ужэ паліў сваёй крывёй і землю на фронці.

Гэта усё прапаную новаму Габінэту мець на увазе, каб памылкі мінуўшчыны запрауды далі нам магчымасьць працаваць разам у адбудове нашага супольнага Гаспадарства. Прэтэнзіі ж мае ніхай стануць у праграмі маёй з Вамі цяжкай працы“.

Міністэр Жыдоўскіх Спраў д-р М. Салавейчык затым зрабіў і сваю заяву адносна да нацыянальна-пэрсанальнай аўтаноміі.

Абодзьве заявы Радай Міністраў прыняты да свядомасьці бэз спрэчак.

Слова Члена Літоўскай Дзержаўнай Рады (Тарыбы) - Дамініка Семашко сказанае на засяданьні Тарыбы - 16 кастрычніка 1919 году

(на Дэклярацыю Старшыні Рады Міністраў, зложэную 15 кастрычніка г. г.)

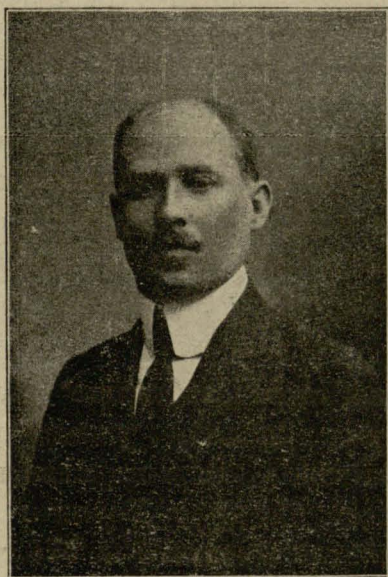
„ВЫСОКАЯ РАДА!

Беларусы, якія разам з Вамі церпяць усе цяжэсьці будаўніцтва Літоўскага Гаспадарства,

маюць асаблівыя дадаткі да Дэклярацыі, зложэнай Старшынёй Рады Міністраў, - выходзячыя з гэтага.

У цяжкі для Літвы час прыступілі беларусы да супольнай працы і, як ведама, ідуць разам з Вамі рука аб руку, як шчырыя патрыёты і праўдзівыя сыны гэтай зямлі.

Маючы свае нацыянальныя асобнасьці, сваю мову і праз іх свае войскі, беларусы прыступаюць да будаўніцтва Літвы, як супольнай бацькаўшчыны на грунце аўтаномнасьці, веручы у Вашу дэмакратычнасьць і шчырасць, у чым такжа просяць Вас верыць і ім.

ДАМІНІК СЕМАШКО.

Член Літоўскай Дзяржаўнай Рады і член Прэзыдыуму Віленскай Беларускай Рады. Паходзіць з Расіенскай шляхты; Радзіўся у 1878 гаду у Вільні. За учасьце ў рэвалюцыйным руху ў пачатку гэтага стагоддзя мусяў доўгі час жыць за граніцай. Ад сьнежня 1918 г. да кастрычніка 1919 г. прымаў учасьце ў Літоўскай Дэлегацыі у Парыжы ад беларусоў—на Міравой Наралзе.

Беларускі народ церпіць многа: беларуская тэрыторыя занята польскімі войскамі, нашы дзеячы і нашы Городзенскія члены Тарыбы мучаюцца у польскіх турмах; над беларускім народам паневераюцца пан і легіанер. Беларускія школы ужэ у руках пазнанскіх вучыцелёў, ідзе полёнізацыя краю; ніхто ня можэ стрымаць апэтытоў Пілсудскага.

Але усе гэтыя нешчасьця ні могуць і не разарвуць Беларуска-Літоўскага Хаўруса, каторы акроплен кроўю на палёх Грынвальда пры нашым слаўным Вітаўце, як і ў нашыя дні пад Нова-Александраўскам.

Нелічучы сябе зьвязанымі с сучасным Урадам Беларускай Народнай Рэспублікі, хаўруснікі—беларусы не здраджаюць сваім з Вамі умовам і разам з Вамі будуць бараніць і Беласток, і Бельск, і Белавеж.

Зусім адкідываючы усякую думку аб сэпаратнай палітыцэ, мы цьвёрда будзем дабівацца незалежнасьці нашай і не дадзём яе, так званым, бароньскім калчакістам, нараўне з палякамі так сама на яе пакушаючымся.

Ніхай бароны з Заходу, баяра з Ёсходу і польскія паны з-пад Варшавы раз назаўсёды маюць на увазе, што зямля ў Літоўскім Гаспадарстве не для іх, гэта зямля зямляробаў і што назаўсёды мінуў час, калі мы былі іх падневольнікамі, іх слугамі.

Наш сярмяжны народ стаў сам гаспадаром сваёй зямлі і праз Устаноўчы Сойм выкажэ сваю апошнюю волю.

А да гэтага часу, калі польскія войскі будуць далей паневерацца над намі, то ніхай ніхто не вінаваціць нас, калі наша кроў акропіць пальму Вэрсальскага Міру. Тады ужэ прыйдзе народны і апошні суд над ворагамі нашага адраджэньня.

Мы стаім за добрасусецкіе адносіны да усіх бліжэйшых да нас народаў, але ні з палякамі, ні з большэвікамі, якія паневераюцца над нашымі правамі, ніякіх хаўрусоў мець не хочэм.

Лічым, што пры такіх нашых поглядах, мы не разойдемся з Вамі ў супольным будаваньні Літоўска-Беларускага Гаспадарства, як будучага агульнага хаўруса усіх жывучых і ім народаў.

Слова гэта была прынята голаснымі вокляскамі Прэзыдыуму, ўсёй Тарыбы і перэпоўніўшай Ковенскую Ратушу публікі.

Міністэрства Беларускіх Спраў

ЗА 10 МЕСЯЦАЎ ІСТНАВАНЬНЯ.

Кароткі нарыс.*)

(Канец).

У ваеннай справі дзеля кантролю над фармаваньнем беларускіх вайскаў і нагляду за людзьмі, якія пад відам беларусоў ішлі у войска, а так сама і дзеля устанаўленьня ваеннага кантакту з немцамі і атрыманьня ад іх ўсяго патрэбнага дзеля беларускіх салдатаў, быў утворэны пры Міністэрстве Беларускіх Спраў—спэцыяльны Ваенны Сэкрэтарыят, затым Городзенская Вакружная Камэндантура, зроблены перэмены у 1-шым Беларускім поўку, пачата арганізацыя беларускай коньніцы.

Справа прасьветы ў акупованых немцамі беларускіх частках ад момэнту Гэрманскай Рэвалюцыі упала зусім, дзеля чаго Міністэрству прышлося пачаць працу на нова. Назначаліся школьныя аб'ездныя інспэктары, якія выясьнялі палажэньне школы на мейсцох, арганізаваліся вучыцельскія зьезды і хаўрусы, утворэны быў кантроль над школамі, назначаны пэнсыі вучыцелём, прывезены з Вільні кнігі дзеля школы, заложэна спэцыяльная студэнцкая камісія у Городні, якая адновіла Городзенскую Народную Бібліатэку і забрала туды раскіданыя па ўсяму месту архівы, арганізавана помач, як дзеячам прасьветы, так і вучням. Заложэна першая у Городні беларуская газета „Беларускі Народ“, а так і сама Городзенскі Адзел Культурна-Прасветнага Таварыства „Бацькаўшчына“, с тыднёвікам пад такой жэ назвай.

Аднымі з нашых найвялікшых багацьцяў у Городзеншчыне зьяўляюцца: Нёман і Белавеж. Міністэрства арганізавала надзор бассэйну Нёмана і мастоў праз яго, пачала справу з немцамі аб перэдачы ўсіх шляхоў, як водных, жэлезнадарожных, так і шасэйных, а так жэ і ўсёй маентнасьці іх, увайшла у бліжэйшыя зносіны з прафэсыянальным хаўрусом чугуншчыкоў. Паслала сваіх людзей ў Белавеж у справі статыстыкі лесных загато-

вак (якіх было больш як на 1.000.000 марак), лесных чугунак і тартакоў, заводаў тэрпэтыну і смалы і інш.

Разам з гэтым усім была зьвязана і пачтова-тэлеграфная справа, да якой Міністэрства так сама прычынілася, бачучы поўную адрэзанасьць Городна ад Коўны, дзе быў цэнтр.

Справа суда, назначэньне новых судзяў, замеісцэ нямецкіх, чы раней назначэных Літоўскім Урадам, але не прыехаўшых на мейсцэ, барацьба з польскімі элемэнтамі у Городні і Беластоку—і гэта была штодзённай працай Міністэрства. Апроч таго прышлося займацца і балючай справай—памачы бежэнцам, ваеннапалонным, бедным, арганізацыёй ім сталовых і спэцыяльных перэсылных пунктаў і т. д.

Адным словам усё ад прапаганды да таргова-прамысловых спраў, усё прахадзіла праз Міністэрства Беларускіх Спраў, якое ў той момэнт справядлівей было бы назваць Міністэрствам Беларусі, чы „Вобласным Упраўленьнем“.

Фактычна такое „вобласное“ палажэньне адпаведала ужэ зробленым умовам паміж беларусамі і літвінамі, хоць перэселеньне Міністра Беларускіх Спраў у Городно зроблена была па ініцыятыве самага ж Міністра, але злыя языкі, нават і з беларусоў, пачалі сеяць думку аб тым, як бы такое становішчэ не дало вельмі многа правоў Міністру, проці якога пачалася вясцьсія кампанія ў гуртку, колькі месяцаў таму назад быўшым вельмі „памешчыцкім“, а тут-ка адразу стаўшым „падбальшэвіцкім“.

Момэнт прыходзіў вельмі крытычны. Немцы выходзілі дамоў. Палякі пасовываліся на Саколку і Городно. Городзенская Дума разам з воражэ настроеным да літоўска-беларускай справы „панам Літоўскім“ бунтавалі грамадзянства. Жыды—беднейшыя не ведалі куды кінуцца, чы у бальшэвізм, чы да беларусоў, багатыя, не жаль, пачалі туліцца да невялічкай кучкі палякоў, якія ужэ шылі амантовыя штандары польскім легіонам.

*) Пачатак гл. ў № 1 „Часопісі“.

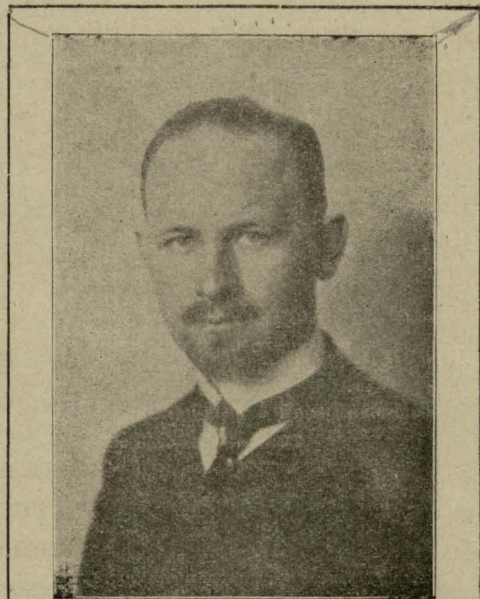
Цэнтр Літоўскага Ураду, не ведама з якіх прычын, цягнуў усе справы, аб вырашэнні якіх паставіла свае пытаньня Міністэрства Беларускіх Спраў. Відаць было, што Рада Міністроў і сама спалохалася „беларускага генерал-губэрнатарства“. Зацяжка у пасьлцы грошы, невыразныя адносіны да 1-шага Беларускага поўка, а так сама і ўнутрэньныя ваханьня,—псавалі справу Літоўскай Держаўнасьці в Городні, і, каб абараніць яе ад занепаду, Міністэрства Беларускіх Спраў у сакавіку ужэ пачало перэносіць свае установы з Городна ў Коўну.

Як раз 12 сакавіка зьменіўся Урад. Габінэт М. Слежэвіча заменіў новы Габінэт Ф. Давідайтіса. Ракоп паміж социалістычна-каліцыйным Габінэтам і хрысьціянска-дэмакратскай Держаўнай Радай (Тарыбай), якая ад папаўненьня выбранымі на Другой Літоўскай Канфэрэнцыі (у студзеню г.г. у Коўні) не палевела, даў сябе чуць, і Тарыба зляжыла сабе Габінэт па свайну густу. У новы Ўрад увайшлі: Ф. Давідайтіс—Старшыней Рады Міністроў, А. Стульгінскі—Міністрам Ўнутрэнных Спраў, Ян Ічас—Міністрам Прасьветы, А. Мэркіс—Загадчыкам Міністэрства Краёвай Абароны, Л. Нарэйко—Міністрам Справядлівасьці, В. Петруліс—Загадчыкам Міністэрства Грашовых Спраў, Ян Шымолюнас—Загадчыкам Міністэрства Шляхоў. Міністру Беларускіх Спраў Я. Воронко запрапанавана было д. Ф. Давідайтісам заставацца на сваёй пасадзі надалей, пакуль не дадуць новага кандыдата беларускія дэпутаты ў Тарыбе.

Ад самай першай гадзіны стварэньня новага 3-цьяга Габінэту відаць было, што ён пратрывае не доўга. Хутка Старшыня захварэў і яго абавязкі пачаў нясьці д. А. Стульгінскі. Беларуская справа за гэты час перажывала поўны застоі, ніхто не ведаў—што далей рабіць. Між тым „эвакуацыя“ Міністэрства Беларускіх Спраў з Городна пасовывалася далей.

Адным с яскравейшых момэнтаў у той час зьявіўся прыезд 19—20 сакавіка у Городно з Коўны разам з Міністрам Бела-

рускіх Спраў—Амэрыканскай Прадавольчай Камісыі з маёрам Россам на чале. Яму беларускія установы пасьпелі зляжыць свае жаданьня і аб'ясьніць палажэньне Городны у зьвязку з польскай авантурай і захопленьнем пачыкамі Беластоку.

ВАЦЛАЎ ЛАСТОЎСКІ.

Член Літоўскай Держаўнай Рады, Віцэ-Старшыня Віленскай Беларускай Рады (і Старшыня Беларускага Прэдстаўніцтва ў Л. Д. Радзе); вядомы беларускі дзеяч, пісьменьнік і гісторык; фундатар беларускага выдавецтва школьных падручнікаў. Выехаў у ліпеню г.г. у Вільню ў окупацыю, скуль да гэтага часу і не вернуўся.

Габінэт Ф. Давідайтіса—А. Стульгінскага ледзь-ледзь дацягнуў да месяца. 12 красавіка М. Слежэвіч зноў вярнуўся да ўлады, з якога дня і пачаў функцыянаваць новы коаліцыйны 4-ты Габінэт блізка з тымі ж самымі людзьмі што і 2-й Габінэт.

Да таго ж у пачатку красавіка прынята была Тарыбай новая Канстытуцыя Літоўскага Гаспадарства, а 4 красавіка увайшлі ў Тарыбу новыя члены-беларусы,^{*)} як прат. І. Корчынскі, д-р К. Белецкі, і быў выбраны таго ж дня згодна з Канстытуцыёй—Прэзыдэнтам Гаспадарства—Антон Смэтона. Паміж беларускімі прэдстаўнікамі Тарыбы і беларускімі

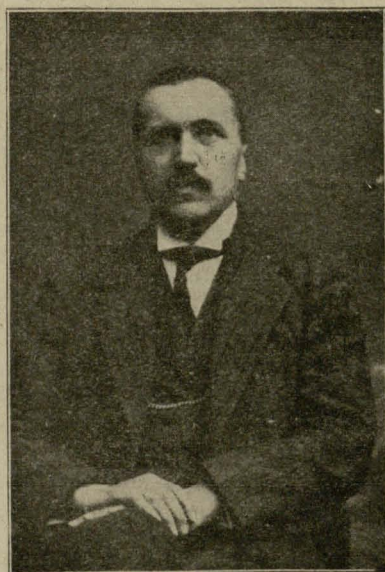
^{*)} На мейсцэ вышпоўных з Тарыбы з невысьненых прычын д. д. І. Луцкевіча і Я. Станкевіча.

арганізацыямі вяліся у той мамент перэгаворы, каб Язэп Варонка, згодна з яго ж прапазыцыёй,—больш у Літоўскі Урад не ўходзіў і каб мейсцэ Міністра занялі альбо Вацлаў Ластоўскі, альбо Петрук Крэчэўскі. Першы недаўна перэ тым пакінуў сваю пасаду беларускага атташэ пры Літоўскім Пасольстві ў Бэрліне. Перэгаворы гэтыя ні да нічога не прівялі. Справа беларуская у Городні,—ў зьвязку з пасовываньнем палякоў на поўнач гінула. Вільня чэкала полякоў ад Ліды, куды яны зайшлі раней. Адносіны і умовы паміж літвінамі і беларусамі прынялі даволі невыразны характэр і дзеля таго, каб гэта невыразнасьць не папсавала зусім беларускай палітычнай лініі, Міністэр Беларускіх Спраў прымушаны быў застацца бэз зьмены.

Раздзяленьне партфэляў у 4-тым Літоўскім Габінэце адбылося такім парадкам: Старшыннёю Рады Міністроў і Загадчыкам Міністэрства Загранічных Спраў стаў—М. Слэжэвіч, Міністрам Краёвай Абароны—А. Мэркіс, Ўнутрэных Спраў—П. Леонас, Справядлівасьці—Л. Нарэйко, Таргоўлі і Прамысловасьці—праф. І. Шымкус, Грашовых Спраў—Я. Вілейшыс, Землеробства і Дзержаўнай Маэнтнасьці—А. Стульгінскі, Шляхоў—В. Чарнэцкі, Харчовых Спраў—С. Кайрыс, Працы і Сацыяльнай Апекі—І. Пакніс, Прасьветы—Я. Тубеліс, Беларускіх Спраў—Я. Варонка, Міністрам бэз партфэлю—І. Шэрнас; Прафэсар А. Вольдемарас заставаўся Старшынёю Літоўскай Дэлегацыі у Парыжы і Міністрам Загранічных Спраў.

У канцы красавіка палякі занялі такі Городно, не глядзячы ні на якія заходы Міністэрства Беларускіх Спраў перэд другімі ужэ Місьямі Антанты: як перэд Пранцузскай Місьяй—палкоўніка К. Рэбуля, перэд Вялікабрытанскім прэдстаўнікам д. Гранд-Ватсанам і іншымі. Не памагла беларускай справе і Літоўская Місья, якая зьездзіла ў Варшаву ў красавіку, варочаючыся дамоў ужэ праз акупованую палякамі частку не толькі беларускіх, але і чыста літоўскіх зямель...

Праз недагляд Міністэрства Краёвай Абароны і сэпаратную палітыку некалькіх афіцэроў 1-шага Беларускага поўка, беларускае войска асталося ў Городні ў польскай акупацыі з умовай, што яно можэ выйсьці з туль цэлым па свайму жаданьню. На практыцэ „умова з палякамі“ давяла да таго, што 1 чэрвеня 1-шы Беларускі поўк у Городні быў палякамі зусім разаружан, абрабаван, людзі, асабліва афіцэры, ўкінуты ў турмы, і беларуская вайсковая справа на сваёй жэ бацькаўшчыне зусім скасована варшаўскімі набэжчыкамі.

ЕНАС (ЯН) ВІЛЕЙШЫС.

Былы Член Літоўскай Дзержаўнай Рады і Міністэр Ўнутрэнных і Грашовых Спраў (у 2-ом і 4-ым Габінэтах М. Слэжэвіча). Цяпер-Старшыня Літоўскай Надзвычайнай Дэлегацыі ў Зьднаньня Штаты Паўночнай Амэрыкі, куды выехаў з Коўны праз Бэрлін у канцы кастрычніка. Адзін з найпрыхільнейшых да беларусоў літоўскіх палітычных дзеячоў.

Ад травеня Міністэрства Беларускіх Спраў стала кіраваць ужэ беларускай палітыкай ў Літве з Коўны. У гэтым месяцы зьвязь з Городзеншчынай падтрымлівалася яшчэ толькі нелегальным спосабам, аб афіцьяльных зносінах з роднай старонкой не магло быць і размовы: уселякая папера, чы пасылка, чы грошы, чы самыя пасланцы гінулі ў руках польскіх пагранічных жандармаў,

якія асабліва глядзелі, каб забіць беларускае палітычнае жыццё і разарваць хаўрус беларусоў з літвінамі.

Міністэрства Беларускіх Спраў ліквілавала часць сваіх устаноў, зменьшыла лік служачых, з другога боку Міністэрства Краёвай Абароны прыняло на сябе і ўсе абавязкі Ваеннага Сэкрэтарыяту Міністэрства Беларускіх Спраў. Не згоршаму разьвязанню беларускага вайсковага пытання дапамог у свой час, назначаны 5 травеня, першы Галоўкамандуючы Літоўскай Арміёй генерал С. Жукоўскі. Пры яго помачы, зложаныя яшчэ зімою ў Коўні беларускія вайсковыя часткі пад наглядам Беларускага Вайсковага Стала (пад начальствам афіцэра В. Казлова) пашырыліся і ў летку выйшлі на пазыцыі. Легам так сама прабіўся з Городна 1-шы Беларускі швадрон пад камандай афіцэра М. Глінскага, які, пакінуўшы у польскіх лапах часць свайго добра, пад беларускім штандарам увайшоў у Коўну 31 травеня.

У чэрвеню так сама былі Камандзер 1-шага Беларускага поўка К. Езавітаў прыняў начальство Кацэлярыёй Міністэрства, якую веў аж да канца верасья.

Канец лёта і пачатак восені не далі нічога добрага дзеля беларускай справы. Справа з поўком у Городні, справа з лепшымі беларускімі арганізацыямі і ўстановамі, большасьць сяброў якіх папала у польскія турмы, — што дня то горшыліся.

17 жніўня Міністэр Беларускіх Спраў падаў Літоўскаму Міністру Загранічных Спраў вялікі пратэст проці уціску, зьдзеку і самаўпраўства палякаў у беларускай зямлі, але да канца верасья нічога пасья пратэсту не зьменілася. Як раз у верасню даў сябе чуць у Літве ўласны грашовы крызыс, праз які так сама не мала пагоршылася і беларуская справа; людзі ў Городзеншчыне асталіся без духоўнай помачы: без кнігі, без школаў, без газэт (усе існаваўшыя пад польскай акупацыёй беларускія газэты зачынены палякамі— „Беларуская Думка“, „Бацькаўшчына“, „Родны

Край“), без помачы бежанцам, вучыцелём, ваеннапалонным.

Асыгнованыя на Беларускія Вучыцельскія Курсы у Вільні праз Міністэрства Беларускіх Спраў 19.000 марак вучыцелю І. Антанаву, у дарозе заарэштваны палякамі разам з д. Антанавым. Грошы пасланыя беларускаму духавенству ў Городно спаткаў такі ж лёс. Адным словам і ўнутрэнія варункі ў гэтай невяліччай часці Літоўскага Гаспадарства—не памагалі беларускай справе: зьвяз з Городном, яго уцэлеўшымі ўстановамі і дзеячамі—аставалася толькі духоўная і нелегальная.

Парваная праз час большэвіцка-польскіх авантур зьвязь Міністра Беларускіх Спраў з Вільняй, асабліва з Віленскай Беларускай Радай, пасья заціша зноў адновілася афіцьяльнай дэкларацыёй новаго Старшыні Віленскай Рады—М. Кахановіча*), на якую Міністэр адказаў сваёй згодай. Да іншых устаноў штучна утворэных, як „Цэнтральная Рада Городзеншчыны“, чы на польскія маркі зложэная „Цэнтральная Рада Віленшчыны і Городзеншчыны“, Міністэрства Беларускіх Спраў ніякага дачынення не мела.

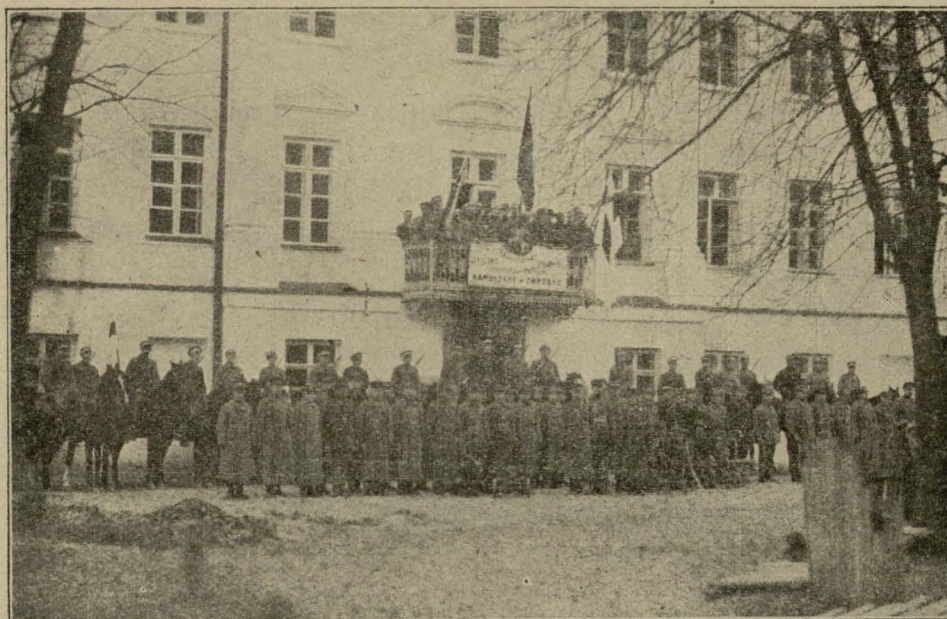
Пад канец верасья Габінэт М. Слежэвіча перажываў дзелавы крызыс. Ва ўсіх галінах будаўніцтва Гаспадарства—праца не клеілася, ўсюды рабіліся памылкі, чы просто Урад на ўсё закрываў вочы.

Беларуская Справа так сама нікла: ні дакладная запіска аб паважнасьці сучаснага палажэньня для беларускай справы, ні праэкт „Часовага палажэньня аб Міністэрстве Беларускіх Спраў“, ні пытаньня аб законі дзеля беларускіх войскаў, ні смэты на друкі—ні што не было парушэна да 1 кастрычніка.

З 1 кастрычніка Міністэрства Беларускіх Спраў ўступіла ў 11-ты месяц існаваньня.

М. ЗАСЕЦКІ.

*) Да таго Старшыні быў кіраўнік газэты „Гаман“— Антон Луцкевіч.

ГОРОДЗЕНСКАЯ
БЕЛАРУСКАЯ ВАКРУЖНАЯ
КАМЭНДАНТУРА

у сакавіку-красавіку 1919 г.

На фатаграфіі—ўсе чыны Камэндантуры: Камэндант Городна—Л. Калугін, афіцэры—М. Антонаў, П. Павчэр (цяпер у польскім вастрозі), М. Глінскі, М. Дземідаў і др., пешая, конная (часць 1-шага швадрону) і кулемётная каманды—перэд домам Камэндантуры. На ганку тры штандары: пасярэдзіне чырвоны з белай пагоніяй—дзержаўны штандар, а з бакоў—беларускі нацыянальны (бела-чырвона-белы) і літоўскі (жоўта-зелёна-чырвоны).

БЕЛАРУСКА-ЛІТОУСКАЕ ЖЫЦЦЁ.

БЕЛАРУСКАЯ СВДОМАСЬЦЬ.

За апошні год існавання беларускіх дзержаўных устаноў у Віленшчыне, Городзеншчыне і Ковеншчыне не раз прыходзілася спатыкаць людзей, нават займаючых і высокае урадовае палажэнне, якія падымалі на сьмех ўсё, што ёсць у беларусоў, кажучы, што ніякіх беларусоў у вас (гэта значыць у ўстановах Міністэрства Беларускіх спраў) німа, што вашыя людзі ўсе—рускія і толькі падшываюцца „пад беларусоў“.

Праўда, вялікая лічба грамадзян—родам беларусоў, якая за гэты год мела справы з беларускімі ўстановамі, не гаворыць добра па беларуску, не ўмее пісаць па нашаму, хоць зусім грамадна па расейску, чы па польску. Але гэта не значыць, што яны не беларусы, што яны не шчырэйшыя ад тых, хто і пішэ і гаворыць па беларуску,— як кажуць, „на пяцёрку“. Мінуты год гэта паказаў, што беларусы, якія і не гаварылі добра „па просту“—злажылі нават свае голавы за беларускую справу і крывёю акрапілі родную землю.

Калі б так глядзелі на гэту справу беларускія дзеячы, то ім не было бы з кім працаваць. Беларускі рух не мае яшчэ такога шырокага распаўсюжэння, як польскі, чы украінскі, чы нават літоўскі, і прычыны гэтага добра ведаюць тыя, хто робіць закіды, што ў нас „многа рускіх“. У гэтых закідах ёсць і многа і варожага да беларускай справы, таму словы гэтых людзей мы павінны адкідаць з абрыдаю.

Надварот, у нас ёсць вельмі пекныя прыклады, калі людзі добра гавораць па беларуску—прадаюць Беларусь палякам, польскім паном! Чы

гэта ляпей? Чы не горшыя гэтыя людзі ад нашых беларускіх „расейцаў“.

Як на прыемнасць можам ўказаць, што за гэты год не толькі мала усьвядомленныя беларусы сталі добрымі нацыянальнымі працаўнікамі, але нават запраўды не беларусы, нічога супольнага з нашай бацькаўшчынай да гэтага не меўшыя, сталі не толькі добра усьвядомленымі нашымі прыяцелямі, але пачалі і пісаць і гаварыць па беларуску, не гледзячы на тое, што атрымалі адукацыю ў чыста расейскіх, чы загранічных унівэрсытэтах і запрошаны былі да працы, як інструктары, чы спецыялісты. Што датычыць беларусоў тут ў лясна літоўскай часьці Гаспадарства,— то у гэтым сэнсі нашыя беларусы вайсковыя не могуць дачэкацца чарговай беларускай часопісі, чы кнігі і пішуць нам лісты, каб як найболей даслаць ім беларускіх газэт, кніжоч, песеньнікаў і т. пад.

У добры час, нашыя гаротныя сермяжнікі—браты: „Загляне сонцэ і ў нашэ ваконцэ!“

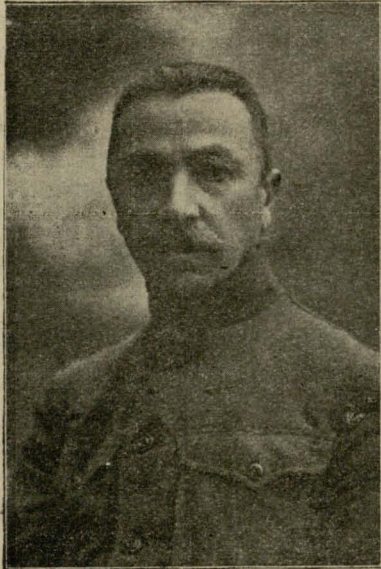
XV-ая СЭСЫЯ ДЗЕРЖАЎНАЙ РАДЫ.

15 верасня ў залі старасьвецкай Ковенскай Ратушы па ўказу Прэзыдэнта Гаспадарства адчынілася XV-ая сэсія Літоускай Дзержаўнай Рады.

Першы сход Рады адчынен быў словам Прэзыдэнта Гаспадарства Антона Смэтоны і прамовай Старшыні Рады Станіслава Шылінгаса.

Парадак заняццяў Рады намечан быў сперша такі: 1. Дэкларацыя Прэмыер Міністра, чы Старшыні Габінэту Міністроў-Э. Гальваноўскага, 2. Доклад Заведываючага Дзержаўным Кантролем Ю. Зубрыцкага, 3. Пытаньне аб самаупраўленьнях, 4. Закон

аб Устаноўчым Сойме Літвы, 5. Зьмена некаторых пунктаў Конституцыі 4 красавіка, 6. Перэгляд бюджэту Держаўнай Рады, 7. Выбары Прэзыдэнта Держаўнай Рады згодна з § 5 Статуту Д. Р. і мн. інш.

Гэнерал К. А. КАНДРАТОВІЧ.

Былы Віцэ-Міністэр Краёвай Абароны беларус. Пры ём пачалася арганізацыя беларуска-літоўскага войска у Вільні 23 лістапада 1918 года. Цяпер гэнерал знаходзіцца ў Парыжы. Ад кастрычніка 1917 г. да канца 1918 г. К. А. працаваў у беларускіх арганізацыях у Менску-Беларускім.

Па выкарыстанні усіх гэтых пытаньняў, зноў такі згодна з Конституцыёй, Держаўная Рада пачла разглядаць тыя законы, якія падгатаваў Габінэт Міністроў, дзеля таго што ён ў час сэсыі Рады ні воднага закону сам прыняць ня можа. За недастачай мейсца у „Часопісі“, дэталёных абглядаў кожнага засеаньня мы даць ня маем магчымасьці. XV-ая сэсыя Держаўнай Рады пратрывае да Каляд бягучага году.

У БЕЛАРУСКИМ ВОЙСКУ.

НАГРАДЫ БЕЛАРУСАМ.

Прыказам Прэзыдэнта Гаспадарства ад 22 жніўня 1919 г. за храбрасць у баёх з ворагам атрымалі наград—крыж „За Бацькаўшчыну“—такія беларусы-вайсковыя: афіцэры: А. Ружанцоў, С. Сатыга; ўзводныя: Т. Шаркоў, А. Шульц, П. Грохоўскі; аддзеленыя: Н. Дуброўскі, В. Курыкоў, В. Новікоў; стрэлкі: А. Канвэйтс, М. Занцэвіч, В. Барыла, М. Краўз, А. Сакалоў, В. Шарвайтс, С. Валковіч.

Як нас паведамляюць, ў хуткім часе будуць награджэны яшчэ колькі беларусоў-вайсковых з нашых нацыянальных частак.

ПРАІЗВОДСТВА БЕЛАРУСОЎ.

3 беларусоў-афіцэроў праізведзены ў новыя вайсковыя чыны такія: ў палкоўнікі-В. Міхалоўскі з 29 студзеня 1917 г., ў палкоўнікі-лейтэнанты-М. Яніцкі з 5 травеня 1919 г., ў маёры А. Ружанцоў з 18 травеня 1918 г. і А. Ганзэн з 13 кастрычніка 1919 г., ў капітаны: В. Казлоў з 27 кастрычніка 1917 г., П. Дзехцяроў з 29 сакавіка 1919 г., П. Ферэнцэвіч з 13 кастрычніка 1915 г. і В. Дзехцяроў з 29 верасня 1919 г., ў старшыя-лейтэнанты: П. Ласінскі з 9 студзеня 1918 г. і А. Парахоўнікаў з 23 кастрычніка 1916 г.

Да таго дабаўляем, што маёр Ал. Ружанцоў назначэн Камандэрам NN Беларускага Батальёну.

ПРАВЫ ЖЫДОЎСКАГА НАСЯЛЕНЬНЯ Ў ЛІТВЕ.

Намі атрымана копія лісту Літоўскай Дэлегацыі на Міравой нарадзе ў Парыжы ад 5 жніўня г.г. і адрэсаванага Камітэту Жыдоўскай Дэлегацыі там жэ пры Міравой нарадзе. Ліст гэты падпісаны Старшынёй Літоўскай Дэлегацыі праф. А. Вольдэмарсам і Сэкрэтаром П. Клімасам і мае такі змест:

„Зьвертаючыся да нашай гутаркі, якая была ў канцы ліпеня г.г., маем гонар прэдставіць Вам такія ведамасьці, якія датычаць нашых жыдоўскіх суграмадзян. Літоўскі Урад, за згодаю жыдоўскага прэдстаўніцтва, прыняў у гэтым пытаньні гэтакія прыцыпы, якія ужэ складаюць, чы будуць складаць часць аснаўных законаў.

1. Асобы жыдоўскай нацыянальнасьці, як і ўсе грамадзяне бэз рожніцы нацыянальнасьці, веры і мовы карыстаюцца поўнасьцьцю правоў грамадзянскіх, палітычных і нацыянальных. Равіны знаходзяцца ў тым жэ прававым палажэньні, як і асобы духоўнага званьня другіх вераў.

2. У законадаучых установах жыды прэдстаўлены, чы будуць прэдстаўлены прапорцыянальна.

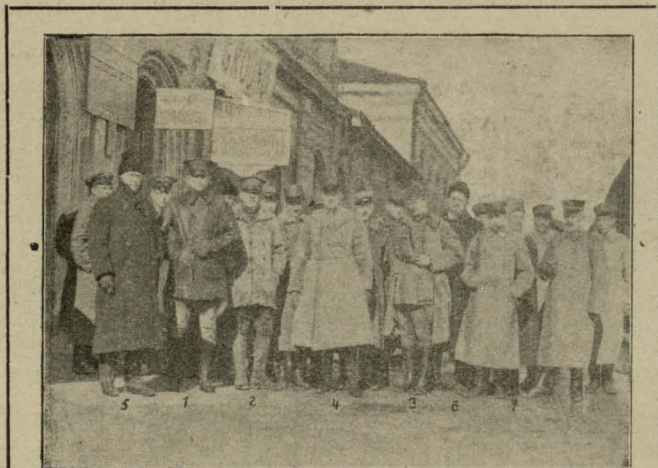
3. Жыды прыймаюць учасьце ў Урадзе і ў судовых установах. Дзеля споўненьня іх спраў утворэна спэцыяльнае Міністэрства Жыдоўскіх спраў.

4. Статут аб прапорцыянальным прэдстаўніцтве ў законодаўчых установах гварантуецца утварэньнем нацыянальнай жыдоўскай курыі, чы якім небудзь другім спосабам, якое знайдзена будзе найбольш адпаведаючым мэці.

5. Жыды маюць права свабодна карыстацца сваімі мовамі ў публічных сходах, у друку, ў тэатру, у школах, пры злажэньні уселякіх актаў, маючых прававы характэр, у судах і ў урадовых установах.

Прыметка: Літоўская мова прызнаецца мовай дзержаўнай. Усе публічна прававыя установы, за выключэньнем устаноў жыдоўскай нацыянальнай аўтаноміі, павінны зносіцца выключна на гэтай мове*). Абуцэньне літоўскай мові абавязкова ва ўсіх жыдоўскіх школах, як пачатковых, так і сярэдніх.

АМЭРЫКАНСКАЯ МІСЫЯ МАЁРА РОССА у ГОРОДНІ-20.ІІ.1919 г.

Перэд ад'ездам Місыі у Варшаву на вагзалі: 1-3. Маёр Росс з сваімі памощнікамі; 4. Начальнік Городзенскага гарнізону аф. К. Езавітаў; 5. Літоўскі прадстаўнік пры Місыі д-р В. Бартушка; 6. Былы Камандзер 1-шага беларускага поўка-аф. М. Лаўрэньчыцеў; 7. Камэндант м. Городно-Л. Калугін.

6) Права жыдоў сьвяткаваць суботу і другія сьвята не будзе абмежавана ні якім спосабам; аднак, не можа быць разглядаана, як абмежаваньне вышэй памянёных правоў,—нясеньне павіннасьцяў, у роўнай меры наложаных на ўсіх грамадзян і патрэбных дзеля абароны бацькаўшчыны, а так сама дзеля падтрыманьня грамадзянскага парадку.

7. Жыды аўтаномны у сваіх ўнутрэных справах. Такімі лічацца: справы рэлігійныя, дабрачынныя, сацыяльнай помачы, абуцэньня і наагул ўся вобласць духоўнай культуры. Межы спраў нацыянальнай аўтаноміі будуць дакладна устаноўлены законадаўчым шляхам і гварантованы аснаўнымі законамі.

Установамі жыдоўскай аўтаноміі зьяўляюцца мейсцовыя грамады і хаўрусы грамад. Парадак арганізацыі грамад і хаўрусу з іх, а так сама і формы прадстаўніцтва будуць акрэсьлены асобым законам.

Абуцэньне ў пачатковых жыдоўскіх школах будзе абавязковым, агульным і безплатным, калі такі самы парадак будзе законадаўчым шляхам устаноўлены так жа і дзеля другіх пачатковых школ.

8. Установы жыдоўскай нацыянальнай аўтаноміі, з прыкладу органаў тэрыторыяльнай аўта-

номіі *) разглядаюцца, як урадовыя установы і яны маюць права у межах іх спраў і компэтэнцыі, выдаваць пастановы, абавязковыя для асоб сваёй нацыянальнасьці.

Апроч таго, яны маюць права аблагаць сваіх членаў спэцыяльнымі налогамі дзеля пакрыцьця сваіх расходаў.

Што датычыць правоў грамадзянскіх, жыдоўскія грамады і хаўрус грамад уладаюць правам юрыдычных асоб. Апроч таго, ім даецца права прыймаць ахвяры і дары ад жывых, чы па тэстамэнту. Яны так сама атрымліваюць грашовую помач ад Гаспадарства, калі такую ж помач, назначэную дзеля падобных мэтаў, будзе Гаспадарства даваць такім самым установам другіх нацыянальнасьцяў. Грашовая помач павінна быць раздзелена прапорцыянальна між усімі нацыянальнасьцямі.

Мы маем надзею, што Вы знойдзеце вышэй апісанья правы здаволіваючымі, каб абэзпэчыць згоднае жыцьцё нашых суграмадзян—жыдоў, на колькі гэта залежыць ад Констытуцыі, і, што Вы хучэй прымеце правы, данныя дабравольна, ніж тыя жэ навязаныя прымусам“.

СКАСАВАНЬНЕ 1-шай БЕЛАРУСКАЙ ГІМНАЗІІ.

Тысяча першай плямай на хвалёную свабодную любіваю польскую дэмакратыю ляжэ скасаваньне палякамі 1-шай Беларускай гімназіі ў мястэчку Буцлаві, Віленскай губэрніі.

Колькі каштавала працы беларускім дзеячам стварыць гэту першую беларускую сярэднюю школу ў летка 1918 года. Колькі зьдзеку і нагавораў панясьлі фундатары гімназіі:—Дырэктар, вядомы беларускі пэдагог Язэп Васілевіч і вучыцель, коопэратар Адвард Будзька, а так сама і Старшыня Буцлаўскага Коопэратыву. Мейсцовы памешчык—паляк нагаварываў нямецкага камэндата, што фундатары гімназіі—большэвікі, і навакол ніякіх беларусоў німа, і што гэта ўсё робіцца, каб бунтаваць народ. Пасядзелі беларускія дзеячы пад арэштам, самы вазілі бэлькі з лесу на дом дзеля гімназіі (якая будавалася па праекту беларускага архітэктара д. Л. Дубейкоўскага у старасьвецкім стылю), самы зьбералі па капейцы грошы.

Найвялікшую дапамогу Буцлаўскай гімназіі зрабіў Народны Сэкрэтарыят Беларусі, які асыгнаваў на будоўлю болей 60,000 марак і выдаў гімназіі, як гэта было у старыя часы, асобую Грамату**). Цяпер же, не гледзючы на прозьбы 500 селян—беларусаў, дзеці якіх вучыліся у гімназіі,—палякі зрабілі сваё каінова дзела.

*) Як у беларусоў. Прым. Рэд. „Ч“.

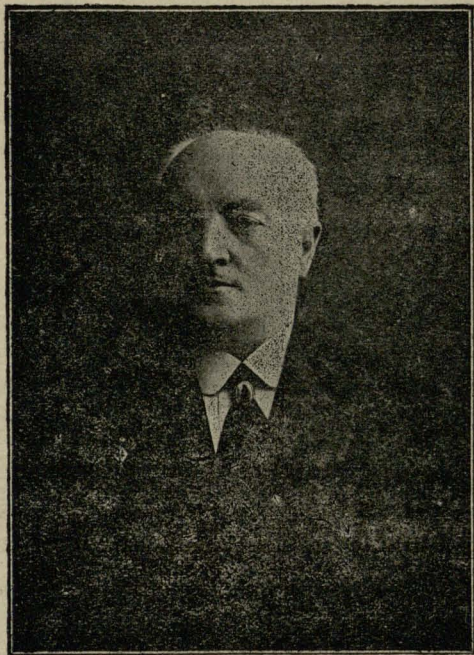
***) Сучасны Міністэр Беларускіх Спраў зьяўляецца Пачотным Апекуном Буцлаўскай гімназіі.

*) Да беларусоў гэта адносіцца не павінна! Прым. Рэд. „Ч“.

Гэта—у той самы момэнт, калі яны у Вільні адчыняюць польскі „Унівэрсытэт Стэфана Баторага“ дзеля аканчацельнага спольшчэньня нашага гаротнага народу.

Вось, калі б гэтыя 500 селян напісалі прозьбу „аб прылучэньні“ іх да Польшчы, іх голас быў бы чуць ўсюды...

Сляпая шляхта, куды цябэ нясе!?

Праф. Б. І. ЭПІМАХ-ШЫПІЛЛО.

Фундатар вядомага беларускага выдвецтва „Загляне сонцэ і ў нашэ ваконцэ“ у Пецярбургзі, аўтарытэтны знаўца беларускага адраджэньня і алякун многіх нашых пісьменнікаў і дзеячоў. За сваё шчырае учасьцьце і свядомасьць у беларускім руху і заслугі перэд беларускай культурай Браніслаў Ігнавіч мае першае права на імя „беларускага Нестара“.

БАРАЦЬБА ЗА ГОРОДЗЕНШЧЫНУ.

Міністэр Беларускіх Спраў 16 кастрычніка падаў Начальніку Дыплёматычнай Місыі Велікабрытанскага Ураду (British Commission for the Baltic Provinces) у Коўні Б. Ўарду запіску такога зьместу:

„Паўтараючы ўсе мае многаразовыя пратэсты, зверненья да Прэдстаўнікоў: Велікабрытанскага Ураду д. Грант-Ватсона; Амэрыканскага Ураду: д. палкоўніка Гровэ, д. маёра Росса, д. падпалкоўніка Грына; Пранцузскага Ураду: д. палкоўніка Рэбудя, а так жа мой пратэст ад 17 жніўня г. г.

да ўсіх Урадаў Антанты наагул з поваду бэзаконьні, сваевольля і ўціску, якія пануюць у, так званай, польскай акупацыі, гэта значыць на ўсіх беларускіх землях, лежачых на ўсход ад рэк Нарвы і Буга і далей па Нёману і Дзвіне, маю гонар злажыць Вам такія мае прозьбы, якія датычаць грамадзян-беларусоў, населяючых былыя Городзенскую і Віленскую губэрніі, а так сама і Аўгустоўскі павет былой Сувалскай губэрніі:

1) Паспяшыць з утварэньнем Ваенна-Следчай Камісыі, якая, як паведамляе Міністэрства Краёвай Абароны, складаецца ужэ ў працягу двух месяцаў і ў якую павінны былі ўвайсьці вайсковыя прэдстаўнікі, як Антанты (англічанін, амэрыканец, пранцуз), так і Літвы (беларус і літвін) дзеля паездкі у Городно і абследаваньня прычын разаружэньня 1-шага Беларускага пешага поўка палякамі, адабранья у поўка ўсёй маетнасьці (у тым ліку прыватных рэчаў афіцэраў і салдатаў,) і трыманья у турмах беларускіх афіцэраў і салдатаў, а затым дзеля адданья пад суд прэдстаўнікоў акупацыйнай улады.

2) Утварыць спэцыяльную Судова-Следчую Камісыю (як былая камісыя сэнатара Моргентаў ад імя Амэрыканскага Ураду) дзеля абследаваньня ўсіх незаконнасьцяў палякаў у акупаванай беларускай тэрыторыі, афіцыяльныя прэдстаўнікі якой ужэ 4-ты месяц мучаюцца у польскіх турмах (перэлічваюцца усе арыштованыя). Гэта камісыя з маёй думкі можэ быць утворэна тут жа у Коўні з прэдстаўнікоў: Антанты, літвіна і беларуса, маючы на мэці у першы момэнт хоць бы сабраць інфармацыйны матэр’ял і праверыць многалічбеныя жалабы, якія ідуць з мейсц, дзеля чаго патрэба аб’ехаць у першы чарод гарады па гэтаму шляху: Вільня—Городно—Саколка—Беласток—Бельск—Белавеж—Воўкавыск—Слонім—Новагрудак—Дзятлава—Ліда—Ашмяна—Вільня.

3) Яшчэ раз паведаміць Верхоўнае Прэдстаўніцтва Антанты у новаутворэных гасударствах, што беларусы ніколі не згодзяцца ні з якім галасаваньнем, якое будуць праводзіць польскія акупанты у прысутнасьці сваіх жэ войскаў і жандармаў, ні так жа хоць бы з часовым устанавленьнем польскай граніцы на усходзі, якая можэ аддаць паляком „спешна полёнізуемья“ імі у гэты момэнт беларускія гарады, як Аўгустоў, Беласток, Бельск, Берэсьцьце. Вашыя погляды аб закранутых мною пытаньнях не адмоўце мне афіцыяльна даслаць“.

20 кастрычніка д. Б. Ўард афіцыяльна паведаміў Міністра Беларускіх Спраў аб пачатых заходах да выпоуненьня вышэй зложэнай праграмы разам з прэдстаўнікамі другіх Місыі Антанты у Коўні.

КРОНІКА.

ПРЫЕЗД Д. СЕМАШКО.

Член Держаўнай Рады (Тарыбы) Дамінік Семашко бкастрычніка вярнуўся з Парыжа, куды ён ездзіў, як прэдстаўнік беларусоў у Літоўскай Дэлегацыі на Міравай Нарадзе. Надалей д. Семашко астаецца у Коўні.

БЕЛАРУСКІЯ ВАЙСКОВЫЯ СПРАВЫ.

10 кастрычніка Міністэр Беларускіх Спраў—меў нараду з Галоўнакамандуючым Літоўскай Арміёй генералам Ф. Летукасам у справі павялічэння фармавання беларускіх войскаў. У нараду Міністрам былі запрошаны: Камандзёр Беларускага Шваруону М. Глінскі, Камандзёр 2-гой роты А. Ганзэн і Начальнік Беларускага Стала В. Казлоў.

У ПРЭДСТАЎНІКОЎ ВЕЛІКАБРЫТАНСКАГА УРАДУ.

Міністэр Беларускіх Спраў 13 кастрычніка адведаў Начальніка Ангельскай Ваеннай Місыі палкоўніка В. Рован-Робінзона, а 16 кастрычніка Начальніка Ангельскай Дыплёматычнай Місыі Б. Ўарда у справі арганізацыі міжнародовай камісыі дзеля разследавання спраў 1-шага Беларускага поўка у Городні, яго разуржэння і абрабавання палякамі, дзеля аслабання з польскіх турмаў беларускіх дзеячоў і афіцэраў, а так сама у справі шыкавання палякамі „народнага галасавання“ у акупаванай частцы Беларусі і ў справі граніц. У камісыю гэту прапануецца ўвесці па аднаму амэрыканцу, ангельцу, пранцузу, беларусу і літвіну, што трэба зрабіць, як найхучэй. У справі граніц Міністэр асьцэрог д. Ўарда, што ні Беласток, ні Бельск, ні Берэсьць не можа быць далучена да Польскай Рэспублікі.

Ангельцы прынялі беларускія дамаганьня вельмі прыхільна.

ПРАНЦУЗЫ І БЕЛАРУСЫ.

Вярнуўшыся з Парыжа Начальнік Пранцузскай Вайскавай Місыі палкоўнік К. Рэбуль зноў паабцаў Міністру Беларускіх Спраў дапамагчы беларусам ва ўсіх тых пытаннях, якія датычаць аслабання арэштваных беларускіх дзеячоў, аблегчэння польскай акупацыі і барацьбы з полёнізацыёй краю.

ДА АДСТАЎКІ М. СЛЕЖЭВІЧА.

Былы Міністэр-Прэзыдэнт Літоўскага Ураду М. Слэжэвіч 10 кастрычніка адведаў Міністра Беларускіх Спраў перэд сваім ад'ездам на нейкі час на адпачынак у Чэхію.

А. БАБЯНСКІ У КОЎНІ.

Вядомы польскі дзеяч Александр Бабянскі, якога часта называюць „генерал Бабянскі“, у канцы верэсьня быў у Коўні, дзе меў палітычныя справы. Знаны з сваёй зацекаўленасці у беларускіх справах, д. Бабянскі зрабіў афіцыйны візыт Міністру Беларускіх Спраў, але ніякіх нарад не меў.

ПРАФ. В. ІВАНОЎСКІ У СМАЛЕНСКУ.

Стары беларускі дзеяч праф. В. Іваноўскі, які, пасля ўходу немцоў у снежню 1919 году з Менску, астаўся тама-ка працаваць у Вучыцельскім Інстытуце, цяпер-ка, перэд заняццем Менска палякамі, вывезены большэвікамі, як заложнік, у Смаленск, дзе ён пакутуе у турме. Разам з ім вывезена і шмат другіх беларускіх дзеячоў. Гэтак, як бачыма,—часць нашых барцоў за адраджэньне ўкінута у большэвіцкія астрогі, а другая у польскія; на бацькаўшчыне між тым гуляе паншчына і прыгон.

ФАЛЬШЫВАЯ МАПА.

Кожны сьвядомы беларус павінен апрадэставаць мапу нацыянальнасьцяў Эўропы, выданую „вядомым“ І. Габрысам у

Лёзаньні у Швэйцарыі і ахвяраванную нікому іншаму, як саму В. Вільсону. У гэтай мапе зусім фальшыва і лыгарскі паказана разсяленьне беларусоў, якіх з фантазыі „этнограф“ Габрыса німа ні у Городні, ні аж да Берэсьця. На мапе гэтай стаіць, што у Городні, Саколцы, Беластоку, Бельску, Белавежы і т. д. жывуць літвіны (!).

СВОБОДА СЛОВА.

„Лейб—орган“ літоўскіх хрысьціянскіх дэмакратаў „Laisve“ (што значыць „Свабода“) у № 111 ад 15 кастрычніка між іншым кпіць над тым, што, нібы то у Міністэрстві Беларускіх Спраў „нічога не робіцца“. На шчасьце Міністэр Беларускіх Спраў не належыць да „літоўскіх хрысьціянскіх дэмакратаў“, таму „Laisve“ можа дазволіць сабе такую свабоду слова. Вось аб сваім стаўленіку А. Стульгінскім, якога Міністэрство Зямлеробства і Держаўнай Магнэсыі зусім скасавалі за „шпаркасьць работы“ „Laisve“ моўчыць. І наагул, што гэта „Laisve“ пачала цікавіцца беларусамі, чы, абрыдлі ёй ужэ жыдоўскія справы. Пачаць с такой паважнай газэтай дыскусью аб беларусах мы рады. Можа „Laisve“ захочэ пазнаць свабоду слова, а не свабоду брэхні.

ЛЫГАРСКІЯ ВЕСТКІ.

Газэта „Эха“ у Рызе друкуе, а „Лібаўскае Рассейскае Слова“ у № 177 ад 21 верэсьня перэдруковывае вестку аб тым, што нібы то у Коўні існуе два Урады: Літоўскі і Беларускі, а так сама і дзве арміі. У нас тут ўсім ведама, што у Коўні існуе толькі адзін Урад—Літоўскі, у якім ёсьць толькі Міністэрства Беларускіх Спраў (ад 1 сьнежня 1918 г.), а так сама і беларускія вайсковыя сілы ёсьцека толькі, як часткі усёй Літоўскай Арміі. Як відаць, камусьці трэба пускаць такія лыгарскія весткі.

У МІНІСТЭРСТВІ ЖЫДОЎСКІХ СПРАЎ

Міністэр Жыдоўскіх Спраў д-р М. Салавейчык 8 кастрычніка вярнуўся з Парыжа. Тама-ка, як паведаміў Міністэр, палякі робяць усе заходы, каб праз полёнофільскую пранцузскую прэсу ашукаць грамадзянства Заходу, што на усёй тэрыторыі ад Беластоку да Дзвінска і ад Коўны да Менска пануе польскі дух, і увесь народ стаіць „за карону“. Справа нацыянальна—пэрсанальнай аўтаноміі для жыдоў у Парыжы ужэ разьвязана, што дасьць можнасьць усюды жыдам арганізавацца у Грамады. 20 верэсьня Міністэрство Жыдоўскіх Спраў выдало № 1 сваіх „Вестак“

КОБРЫНСКІЯ БЕЛАРУСЫ У КОЎНІ.

24 верэсьня у Міністэрства Беларускіх Спраў у Коўні з'явілася чатэры чалавекі з Кобрынскага павету Городзенскай губэрні. Яны расказалі, што едуць са сваімі фаміліямі, усяго 19 душ, з Архангельску, куды яны папалі уцекачамі ў 1915 гаду. Нідаўна ангельцы ім запрапанавалі перэвезці іх на бацькаўшчыну, давэзшы безплатна морам да Лібавы. Беларусы згодзіліся: дабраліся ужэ аж да Коўны. Праз колькі дзён Міністэрства адправіла іх далей у Кобрыншчыну.

ЗВАЛЬНЕНЬНЕ АД СЛУЖБЫ.

1 кастрычніка па Канцэлярыі Міністэрства Беларускіх Спраў звольнены ад службы ад зьменьшэння штатаў: машыністка Л. Дарашкова, дзелявод Б. Маліцкі, тлумач Э. Штыгліц, 15 кастрычніка—чыноўнік Э. Шварц.

ЯШЧЭ АХВЯРА.

Жонка беларускага афіцэра Ю. Бутовіча—Ніна, які загананы палякамі у варшаўскі астрог, ад бяды і беднасьці з дурнела і адпраўлена па заходах Міністэрства у Таўроганскую бальніцу.

НАГРАДА ЮРАГА ПЛІСКО.

Забіты 28 жніўня на фронці падпаручнік беларускіх войскаў Юры Пліско атрымаў награву-крыж „За Балькаўшчыну“.

БЕЛАРУСЫ І ЛІТВІНЫ НА ФРОНЦІ.

Пры выхадзе беларускіх кулёмётчыкаў з складу Н-скага літоўскага батальёну, да якога яны былі далучаны і нясьлі баевую працу разам чатыры месяцы,—беларусы паслалі літвінам прывет, у яком пішуць:

„Ад нас беларускіх кулёмётчыкаў вам, п. п. афіцэры і кулёмётчыкі, сэрдэчны прашчальны прывет. Пасля блізка чатырохмесячнай працы рука аб руку плячо з плячом на полі бітвы

проці агульных ворагоў вашай і нашай свабоды і незалежнасьці, з болью ў сэрцы мы растаемся з вамі. Жадаем вам сэрдэчна хучэйшага выгнаньня ўсіх нашых ворагоў з Літвы і Беларусі і звароту жывымі да родных кутцоў“...

Вось дзе народ гаворыць з народам! Беларусы і літвіны, як одно цела спакон вякоў!...

ПАМЫЛКІ.

У нумэру 1 „Часопісі“ на стр. 6 ў першым стаўбку ў вершу 8-ым здолу трэба чытаць не „беларускія школы,“ а „польскія школы.“ У гэтым нумэру 2 на стр. 7 ў другом стаўбку ў 2-ом вершу здолу—не „Гаман,“ а „Гоман.“

ВЫДАВЕЦТВА І РЭДАКЦЫЯ: Стол Друку Міністэрства Беларускіх Спраў.

Коўна. Вуліца Адама Міцкевіча, 13а.

Старшыня Беларускай Городзенскай Земскай Управы,
Рэдактар „Голоса Городны“, вядомы літэратар і грамадзскі дзеяч

Эўгені Курлоў

забіты ў восень г.г. пад Городнам у сябе на вёсцэ—у раёні польскай акупацыі не ведама кім. Даведацца аб забойцах да гэтага часу не удалося. Вечная памяць табе—верны сыну многапакутнай Городзенскай Зямлі!

РЭДАКЦЫЯ.

1-шай пешай Беларускай роты малодшы пад-афіцэр

Андрэй Мазоль

памёр 2 верасня 1919 году ад ран (атрыманых 28 жніўня ў вёскі Сусэкле) у Панявежскім ваенным гошпіталі, аб чым з глыбокім смуткам абвешчаюць

ТАВАРЫШЫ.

Абвестка

„Таварыства імя Ф. Скарыны“

(часово: Коўна,

Вількамірская шаса, 41 б.)

Загад Таварыства вельмі просіць ўсіх нашых землякоў і прыяцелёў дастаўляць нам, калі у каго акажуцца непатрэбнымі, якія беларускія газеты з Вільні, Менска, чы Смаленска, чы іншыя выданьня на беларускай мове, чы на другіх мовах аб беларусах; а так сама сучасныя расейскія газеты, якія пішуць аб нашай справі, чы старыя і старасьвецкія кнігі.

ЗАГАД.

Пачтовая скрынка.

(Пачатак гл. ў № 1).

10. А. Р-ву. Пішыце нам аб усім, што ведаеце з смаленскай старасьвеччыны.

11. ЯНУЧОНКУ. Не адмоўце выслаць нам ўсе творы В. Дуніна-Марцінкевіча і партрэт яго пецярбургскага выданьня.

12. УСІМ. Рэдакцыя просіць пажычыць ёй, у каго ёсць, расейскую кнігу „Владимировъ. Д-ръ Ф. Скорына“.

13. АНТОНУ НАВІНЕ. Напамінаемо вам, што рэзалюцыя 1-шага Ўсебеларускага Зьезду ў Менску (5—18 сьнежня 1917 г.) адносна да палякоў была такая: „Каб абараніць народнае багацьце і абеспэчыць край, Урад павінен прыняць меры аб вывадзе польскіх легіонаў з межаў Беларусі, чы расфармаваньні іх у самы кароткі срок“.

14. М. ГАРЭЦКАМУ. Ваш апошні „Невелічкі беларуска-маскоўскі слоўнік“ вельмі патрабуюць нашы вайсковыя на фронці. Зрабіце магчымасьць перэслаць нам за грошы—экземпляраў 100.

Шануйце беларускую кнігу!

Прачытаўшы не кідай, а пакажы суседу! Калі чаго не зразумеў, спытай у Рэдакцыі!

„Выдавецтва імя Ф. Скарыны“

(ЧАСОВО У КОЎНІ)

выдала васьмь якія новыя кнігі:

ЯЗЭП ВАРОНКО.

„Беларуская Справа да Міравой Нарады у Вэрсалі.“

Гістарычна-палітычны нарыс (на расейскай мове; на беларускай друкуецца). Кошт 2 руб.

К. ЕЗАВІТАУ. **Беларусы і палякі.**

Дакумэнты і факты з гісторыі акупацыі Беларусі палякамі у 1918 і 1919 г.г. Кошт 10 мар.

М. ЗАСЕЦКІ.

Міністэрства Беларускіх Спрау

за 10 месяцаў існаваньня. Кароткі нарыс. Кошт 1 аўксін.

Беларускае Выдавецкае Т-ства

„КРЫНІЦА“

у Вільні (Вострабрамская вул., 9)

выдала і прадае васьмь якія новыя кнігі:

Л. ГАРЭЦКАЯ. **„Родны Край.“**

Першая пасья лемантара кніжка да чытанья. Кошт 4 рублі.

Л. ЧАРНЯЎСКАЯ.

„Дзяціныя Гульні.“

Сабраньне гульняў з нотамі. Кошт 1 руб.

МАКСІМ ГАРЭЦКІ.

„Невялічкі беларуска-маскоўскі слоўнік.“

Рэдакцыя Янкі Станкевіча. Кошт 7 марак.

Новая кніжка выданья

Міністэрства Беларускіх Спрау

ЯЗЭП ВАРОНКО.

„ЗАХОДНЯЯ БЕЛАРУСЬ.“

(„Городзеншчына і Віленшчына.)

Палітычна-статыстычны нарыс з дабаўленьем дакументаў. Кошт 1 рубель.

„Менскае Асьветнае Выдавецтва“

выдала новую кнігу:

Л. ЧАРНЯЎШЧЫНКА.

„Родны Край“.

Другая пасья лемантара кніга да чытанья.

Рэдакцыя Школьнае Камісыі

„Беларускага Навуковага Таварыства“.

Кошт 3 руб. 50 кап.

ШЫКУЮЦА ДА ДРУКУ НОВЫЯ КНІГІ:

1. „Беларусь ад Керэнскага да Пілсуднага“.
2. Беларусь у мінуўшчыне і сучаснасьці.
3. Літоўскае Гаспадарства і беларусы.
4. „1-шы Усебеларускі Збор“.
5. Літоўскі Статут.
6. Ян стварыўся Беларускі Урад?
7. Літоўскія Дзержаўныя Вехі.